

Київський університет імені Бориса Грінченка

ISSN 2311-2409 (Print)

ISSN 2412-2009 (Online)

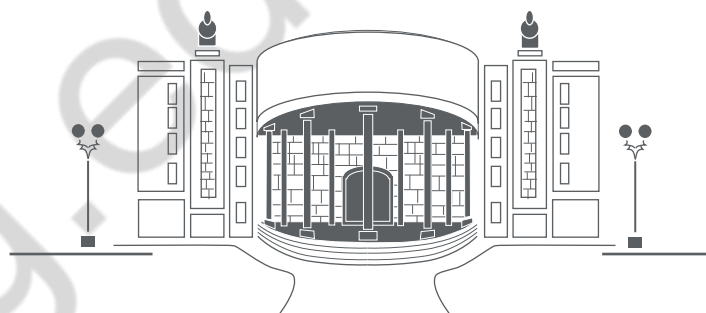
DOI: 10.28925/2311-2409.2023.39

Педагогічна ОСВІТА: *теорія і практика*

Pedagogical Education:
Theory and Practice

Психологія
Педагогіка

Psychology
Pedagogy

Збірник
наукових праць

№ 39 (1) • 2023

Рік заснування — 2001
Виходить двічі на рік

The year of foundation — 2001
Frequency: semi-annual

Київ • 2023

ЗАСНОВНИК

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

Свідоцтво про державну реєстрацію
друкованого засобу масової інформації
КВ № 19961-9761 ПР,
видане Державною реєстраційною службою України
28.05.2016 р. (перереєстрація)

Рік заснування — 2001
Виходить двічі на рік

Наукове фахове видання «Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка» включено до переліку наукових фахових видань України (категорія «Б»), у яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора наук і доктора філософії (PhD) зі спеціальностей: 011 — «Освітні, педагогічні науки»; 012 — «Дошкільна освіта»; 013 — «Початкова освіта»; 015 — «Професійна освіта (за спеціалізаціями)» (затверджено наказом Міністерства освіти і науки України від 02.07.2020 р. № 886); 053 — «Психологічні науки» (затверджено наказом Міністерства освіти і науки України від 26.11.2020 р. № 1471)

Журнал індексується
в міжнародних бібліографічних базах
Google Scholar, ResearchBible, Index Copernicus

Журнал підтримує політику відкритого доступу

Рекомендовано до друку Вченою радою
Київського університету імені Бориса Грінченка
(протокол № 4 від 25.05.2023 р.)

У журналі публікуються розвідки, присвячені актуальним проблемам педагогіки і психології; результати фахових, теоретичних й експериментальних досліджень психологічної і педагогічної галузей освітянського напрямку наукового знання та методичного забезпечення педагогічного процесу за результатами наукових пошуків.

URL: <https://pedosvita.kubg.edu.ua/index.php/journal>

ISSN 2311-2409 (Print)
ISSN 2412-2009 (Online)
DOI:10.28925/2311-2409.2023.39

Педагогічна освіта: теорія і практика Психологія. Педагогіка

Науковий журнал

№ 39 (1) 2023

Січень — червень

Головна редакторка:

Паламар Світлана Павлівна,
кандидатка педагогічних наук,
старша наукова співробітниця (Україна).

Заступниця головної редакторки:

Хоружа Людмила Леонідівна,
докторка педагогічних наук, професорка (Україна).

Відповідальна секретарка:

Козир Маргарита Валентинівна,
кандидатка педагогічних наук (Україна).

Технічна секретарка:

Билан Ольга Миколаївна (Україна).

Редакційна колегія:

Ляпунова Валентина Анатоліївна,
докторка педагогічних наук (Україна);
Зданевич Лариса Володимирівна,
докторка педагогічних наук (Україна);
Нежива Людмила Львівна,
докторка педагогічних наук (Україна);
Котенко Ольга Володимирівна,
кандидатка педагогічних наук (Україна);
Кизенко Василь Іванович,
кандидат педагогічних наук (Україна);
Варченко-Троценко Лілія Олександрівна,
кандидатка педагогічних наук (Україна);
Вембер Вікторія Павлівна,
кандидатка педагогічних наук (Україна);
Савенкова Ірина Іванівна,
докторка психологічних наук (Україна);
Скрипник Тетяна Вікторівна,
докторка психологічних наук (Україна);
Сергеєнкова Оксана Павлівна,
докторка психологічних наук (Україна);
Лозова Ольга Миколаївна,
докторка психологічних наук (Україна).

Іноземні члени редакційної колегії:

Смирнова-Трибульська Євгенія
(*Styrnova-Trybulska Eugenia*),
докторка габілітована (Республіка Польща);
Малах Йозеф (*Malach Josef*),
доктор педагогічних наук (Чеська Республіка);
Пападопулос Ісаак М. (*Papadopoulos Isaak M.*),
доктор філософії, доцент з прикладної лінгвістики
та навчання мов. (Республіка Кіпр).

FOUNDER

BORYS GRINCHENKO
KYIV UNIVERSITY

**Pedagogical Education: Theory and Practice
Psychology. Pedagogy**

Scientific Journal

№ 39 (1) 2023

January — June

Certificate of State Registration of Printed Mass Media
KV № 19961-9761 PR,
issued by the State Registration Service of Ukraine
28.05.2016
(re-registration)

The year of foundation: 2001
Frequency: semi-annual

Scientific professional publication “**Pedagogical Education: Theory and Practice. Psychology. Pedagogy**” is included in the List of Scientific Professional Publications of Ukraine (Category “B”), in which the results of dissertations for the degree of Doctor of Science and Doctor of Philosophy (PhD) can be published in the following specialties: 011 — “Educational, Pedagogical Sciences”; Preschool Education”; 013 — “Primary Education”; 015 — “Professional Education (by specializations)” (approved by the Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine № 886 dated 02.07.2020); 053 — “Psychological Sciences” (approved by the Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine № 1471 dated 26.11.2020)

The journal is indexed
in international bibliographic databases Google Scholar,
Research Bible, Index Copernicus

The journal supports open access policy

Recommended for publication by the Academic Council
of Borys Grinchenko Kyiv University
(*Rec. No 4 dated 25.05.2023*)

The journal publishes findings on current issues of pedagogy and psychology; results of professional, theoretical and experimental research on psychological and pedagogical branches of educational direction of scientific knowledge and methodical maintenance of pedagogical process, according to the results of scientific researches.

URL: <https://pedosvita.kubg.edu.ua/index.php/journal>

ISSN 2311-2409 (Print)
ISSN 2412-2009 (Online)
DOI:10.28925/2311-2409.2023.39

Chief Editor:

Palamar Svitlana,
PhD in Pedagogical Sciences, Senior Research Fellow
(Ukraine).

Deputy Chief Editor:

Khoruzha Lyudmyla,
Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Ukraine).

Executive Secretary:

Kozyr Margaryta,
PhD in Pedagogical Sciences (Ukraine).

Technical Secretary:

Bylan Olga (Ukraine).

Editorial Board:

Lyapunova Valentina,
Doctor of Pedagogical Sciences (Ukraine);
Zdanevych Larysa,
Doctor of Pedagogical Sciences (Ukraine);
Nezhyva Lyudmyla,
Doctor of Pedagogical Sciences (Ukraine);
Kotenko Olga,
PhD in Pedagogical Sciences (Ukraine);
Kyzenko Vasyl,
PhD in Pedagogical Sciences (Ukraine);
Varchenko-Trotsenko Lilia,
PhD in Pedagogical Sciences (Ukraine);
Wember Victoria,
PhD in Pedagogical Sciences (Ukraine);
Savenkova Iryna,
Doctor of Psychological Sciences (Ukraine);
Skrypnyk Tetyana,
Doctor of Psychological Sciences (Ukraine);
Sergeenkova Oksana,
Doctor of Psychological Sciences (Ukraine);
Lozova Olga,
Doctor of Psychological Sciences (Ukraine).

Foreign members of Editorial Board:

Smyrnova-Trybulska Eugenia,
Doctor Habilitat (Republic of Poland);
Malach Josef,
Doctor of Pedagogical Sciences (Czech Republic);
Papadopoulos Isaak M.,
PhD, Assistant Professor of Applied Linguistics
and Language Teaching (Republic of Cyprus).

ЗМІСТ

РОЗДІЛ I ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ ПЕДАГОГІКИ

<i>Хоружа Л.</i> Освітологічні витоки становлення ціннісної парадигми сучасної педагогіки	6
<i>Желанова В.</i> Модель інноваційної особистості: структурно-динамічний підхід	12
<i>Леонтьєва І.</i> Концептуальні засади екосистеми сучасної педагогічної освіти	19
<i>Ліннік О.</i> Змішане навчання як стратегія адаптації освітнього процесу в школі до війни	25

РОЗДІЛ II ЄВРОПЕЙСЬКІ НАУКОВІ СТУДІЇ

<i>Papadopoulou I., Kosharna N.</i> Bilingual young learners “read” their picturebooks: a multidimensional research in greece	33
<i>Rudnik Yu.</i> The specifics of teacher students training to the use of immersive technologies in foreign language teaching	40
<i>Sokolovska S.</i> Using metaphorical associative images for improving efficiency of English language classes in higher education institutions	45

РОЗДІЛ III ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ НАУКИ

<i>Паламар С., Нежива Л.</i> Застосування ІК-технологій у контексті формування предметно-методичної компетентності майбутніх учителів початкових класів	51
<i>Пономаренко Т., Науменко М.</i> Формування комунікативної компетентності в дітей шостого року життя у проектній діяльності	59
<i>Бурко О., Василенко І.</i> Підготовка майбутніх учителів до роботи з фразеологізмами на уроках української мови в початковій школі	67
<i>Козир М., Іващенко А.</i> Цифрові технології як інструмент консультативної діяльності в освіті дорослих	73
<i>Головатенко Т.</i> Реалізація принципів травма-інформованого середовища на уроках англійської мови у початкових класах: метааналіз зарубіжних практик	80

РОЗДІЛ IV ПСИХОЛОГІЯ І СОЦІОЛОГІЯ У КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ НАУКИ

<i>Коханова О., Бурячок Є.</i> Гендерні стереотипи: сутність, види та вплив на самореалізацію жінок різного віку	87
---	----

РОЗДІЛ V НАУКОВІ РОЗВІДКИ МОЛОДИХ ВЧЕНИХ

<i>Корня П.</i> Використання цифрових технологій для розвитку дітей з аутизмом	94
---	----

I. Леонтьєва,

доцент кафедри освітології та психолого-педагогічних наук
Факультету педагогічної освіти
Київського університету імені Бориса Грінченка,
кандидат педагогічних наук
i.leontieva@kubg.edu.ua

ORCID iD 0000-0002-8084-1912

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ЕКОСИСТЕМИ СУЧАСНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

Анотація. У запропонованій статті зроблено спробу систематизувати наукові уявлення про розвиток освіти на сучасному етапі, виклики та ризики, що стоять перед нею в умовах турбулентного світу; дослідити різні моделі розвитку вищої освіти (елітарну, еголітарну та еколітарну); окреслити природу та особливості екосистем, їх ключові компоненти та властивості, на підставі чого було окреслено концептуальні засади побудови екосистеми сучасної педагогічної освіти, її підсистем та принципів взаємодії і взаємовпливу. Наголошено на тому, що теоретичну і методологічну основу дослідження екосистеми сучасної педагогічної освіти становлять положення сучасної педагогічної теорії, праці зарубіжних та українських учених щодо створення окремих підсистем в межах цілісної освітньої екосистеми на різних її просторових рівнях. На основі системного осмислення еволюції уявлень про розвиток систем, особливо в освіті, узагальнено деякі фундаментальні положення, які сформуvalи підґрунтя концепції освітніх екосистем; окреслено смислові контури екосистеми педагогічної освіти. Також в ході дослідження було встановлено, що в Україні відбувається процес розбудови окремих освітніх екосистем, що дозволило зробити висновок про актуальність наукових розвідок з цієї проблеми задля розбудови цілісної екосистеми вітчизняної освіти.

Ключові слова: вища педагогічна освіта; еколітарна модель педагогічної освіти; екосистема освіти; екосистема педагогічної освіти; моделі вищої освіти.

© Леонтьєва І., 2023

© Київський університет імені Бориса Грінченка, 2023

Вступ. Ідея освіти є найдавнішою та найбільш продуктивною ідеєю людини, тому не дивно, що Віктор Огнев'юк розглядав її, насамперед, як сферу людинотворення, проектування її майбутнього, як інститут соціалізації, інтелектуалізації й розвитку людини, механізм гармонізації суспільної свідомості та її здатності до сприйняття цивілізаційних змін (Огнев'юк, 2011, с.66). Освіта є невід'ємним супутником еволюційного розвитку людства, через її систему відбувається відтворення («реплікація») будь-якого суспільства, відтак її модернізація є об'єктивною й закономірною потребою, пов'язаною з необхідністю зміни освітньої моделі, що сформувалася в умовах індустріального суспільства (Огнев'юк В.О., Сисоєва С.О., 2012, с.44). Загалом, на думку Віктора Олександровича, удосконалення у будь-якій сфері, зважаючи на нові історичні умови, в тому числі у сфері освіти, починається з продукування нових філософських ідей та прообразів нової культури (Огнев'юк, 2011, с. 69). Саме тому, ще у далекому 1995 році з'явилася ідея інтегрованого наукового напрямку у витоки якого стояв Віктор Огнев'юк — освітологія,

покликана досліджувати освіту як сферу зі складною структурою самоорганізованих систем в процесі її динамічного розвитку (Огнев'юк, 2011, с.73). Цивілізаційний перехід від індустріального до постіндустріального суспільства («інформаційного», «суспільства знань») зумовив еволюційне формування людини нового типу — «Homo educatus» (людини освіченої), поява якої є результатом інтелектуально-духовного розвитку сучасної людини під впливом інтелектуально-духовного змісту й природних, біологічних, соціальних чинників, що, на думку В. Огнев'юка, вирізняє її серед своїх попередників в еволюційному ряді. Дослідник був переконаний, що homo educatus має особливу місію, покликану гармонізувати своє буття і свою духовну сферу з буттям світу (Огнев'юк, 2011, с.75). Однак турбулентність сучасного світу, умови повної невизначеності та постійних викликів, криза усталеної соціонормативної культури та ідентичності людської спільноти, безпекова ситуація, пов'язана з пандемією та військовою агресією, безпосередньо впливають на освіту, щоразу породжуючи для її системи нові виклики.

Сьогодні змінність, як така, вже перетворилася з винятку на правило, сутнісну рису функціонування суспільства, кожного його члена, в тому числі й системи освіти («Біла книга: Сили змін та вектори руху до нової освіти України», 2009, с.19). Але чи готова вона насправді відповідати на виклики турбулентного світу? Особливо гостро це питання стосується сучасної вищої освіти. На межі XXI століття сформувалося два основних підходи до розбудови системи вищої освіти: перший можна схарактеризувати через поняття «університет-фірма», другий — «університет-спільнота» (Гриценко, 2013, с.96). Обидва підходи описують орієнтацію на цілі вищої освіти, перший зорієнтований на короткострокові цілі (ринкова ідеологія, елітарна модель освіти), а другий — на довгострокові (ідея суспільної користі, егалітарна модель освіти). Зауважимо, що другий підхід, за якого якість освіти мала більш широке значення й оцінювалася категоріями суспільної користі (доволі примарними й легко трансформованими у потрібні владі форми); функцією вищої школи визначалася підготовка людських ресурсів для забезпечення економічних, соціальних, політичних й культурних потреб суспільства; вартість освіти залежала від інших сфер розвитку суспільства, причому сама освіта являла собою соціальний процес кумулятивного характеру («ланцюжок освіти»), продемонстрував свою невідповідність сучасним вимогам і турбулентному духу сьогодення. Відтак, ще донедавна, модернізація й розбудова системи вищої освіти відбувалася в контексті першого підходу, за якого якість освіти вимірювалася здатністю випускника укорінитися на ринку праці; науково-педагогічна діяльність вищої школи визначалася ринковим попитом, а підготовка студента — його особистим освітнім капіталом; видатки й прибутки мали бути раціоналізовані й збалансовані, а фінансування ставало внутрішньою справою інституції. Однак останні роки показали, що за кризових обставин вища освіта, побудована на основі цієї моделі, швидко втрачає свій пріоритет й динаміку розвитку порівняно з іншими сферами життєдіяльності. Таким чином, окреслені вище виклики, сучасний стан розвитку цивілізації, прискорення розвитку технологій, зростання транскордонних міграцій трудових ресурсів, різновекторні демографічні тенденції, докорінні зміни у структурі ринку праці, зменшення потреби у робочій силі для виконання рутинних операцій й одночасне зростання вимог до переліку компетентностей сучасного фахівця та постійна зміна їх пріоритетності, зростаюча невизначеність майбутнього, парадигма навчання впродовж життя за якої формальна вища освіта розглядається як відправна точка — усе це сукупно ставить перед освітою загалом і перед вищою освітою зокрема філософське питання Quo Vadis? (Куди йдемо?). Оскільки

запорукою розвитку інформаційного суспільства й суспільства знань, а, відтак, і Homo educates, як породження такого цивілізаційного поступу, є якісна освіта, а педагогічний працівник є одночасно і об'єктом, і провідником позитивних змін в освіті (Концепція розвитку педагогічної освіти, 2018), перед вищою освітою постає завдання пошуку й впровадження більш ефективних моделей свого існування.

Метою даної статті є спроба дослідити третю (еколітарну) модель освіти, що вибудовується на основі екологічного підходу, її потенціал для розвитку сучасної вищої освіти; розглянути смисловий контур моделі (екосистема), концептуальні засади та структурні елементи екосистеми сучасної педагогічної освіти.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Розглянемо базове поняття дослідження. Уперше термін «екосистема» з'явився в 1935 році з подачі англійського еколога Артура Тенслі, який таким чином позначав сукупність стійких взаємозв'язків між біоценозом і його біотопом. Більш сучасну та широку конотацію йому надав у 1942 році американський еколог Реймонд Ліндеман, окресливши характеристики, властиві системі з приставкою «еко»: функціональні зв'язки і залежності усіх її елементів, відкритість, саморегуляція, розвиток і саморозвиток. За межі екологічної науки поняття вийшло у 1972 році, коли американський психолог, спеціаліст в галузі дитячої психології Урі Бронфенбеннер оприлюднив створену під впливом ідей Льва Виготського та Курта Левіна, психологічну теорію екологічних систем. Автор окреслив нове дослідницьке поле — психологічну екологію, предметом якої визначив екологічну систему людини, що є динамічною, рухливою, змінною й містить взаємозалежну сукупність 5 соціальних підсистем різного рівня, що впливають на розвиток особистості (мікро-, мезо-, екзо-, макро- та хроносистеми). Теорія Бронфенбреннера пояснювала взаємодію між внутрішніми особливостями дітей та середовищем, в якому вони розвиваються і здійснила значний вплив на розвиток освіти, зокрема, на основі його ідей було розроблено загальнонаціональну освітню програму для дітей 3-6 років «Head Start», обґрунтовано екосистемний підхід в контексті соціальної роботи (Pincus, A., & Minahan, A., 1973; Meyer, 1983); інноваційного розвитку України (Підоричева, 2021) розвитку економіки (Бажал, 2017), розбудови взаємин у системі «освіта-ринок праці» (Васильєва Т. А., Дерев'янку Ю. М., Лукаш О. А., Матющенко М. М., 2022), впровадження технологій в шкільну освіту (Gu, X., Crook, C. and Spector, M., 2019), розвитку вищої освіти (Wang, Z. and Zhang, Q., 2019), розвитку системи електронного навчання (V. Chang and C. Guetl, 2007), розвитку системи STEM-освіти (Гриневич Л. М., Морзе Н. В., Вембер В. П., & Бойко М. А., 2021).

Виклад основного матеріалу. Побудова дієвої освітньої екосистеми, зокрема й педагогічної освіти, неможлива без цілісного уявлення про її природу, невід’ємні складові компоненти (підсистеми) і екозв’язки між ними, які утворюють смисловий й управлінський контур відповідної екомоделі, сутнісні властивості, принципи, способи та рівні структурування, функціонування тощо. Лише за такого підходу ми зможемо вибудувати систему освіти, відмінну від існуючої, таку, що не буде нагадувати «конвеєр» з перероблення й реплікації, відповідно до стандартів, норм і правил, «сировини», якою виступають здобувачі освіти. Така система освіти виникла на індустріальному етапі розвитку людства і відповідала його структурованості, передбачуваності та прогнозованості. Сьогодні, «стоячи обличчям до епохи хаосу» (Jamais Cascio, 2020) ми не знаємо «правил гри» за яких освіта відповідатиме вимогам часу, вимогам світу BANI, тому маємо створити ЕКОлітарну освітню модель, здатну швидко реагувати й гнучко перелаштовуватися в турбулентному світі.

Теоретичну і методологічну основу дослідження екосистеми сучасної педагогічної освіти становлять положення сучасної педагогічної теорії, праці зарубіжних та українських учених щодо створення окремих підсистем в межах цілісної освітньої екосистеми на різних її просторових рівнях. На основі системного осмислення еволюції уявлень про розвиток систем, особливо в освіті, можемо узагальнити деякі фундаментальні положення, які, на нашу думку, сформували підґрунтя концепції освітніх екосистем та, крізь їх призму, накреслити смислові контури екосистеми педагогічної освіти:

1. Теорія систем (загальна теорія систем та теорія відкритих систем), на основі якої можемо виділити чотири основні підходи до розуміння типів об’єктів систем педагогічної освіти:

- екосистема, організована навколо фокусної інституції, закладу освіти;
- екосистема, організована навколо фокусної цінності, наприклад визначальна роль педагога у забезпеченні якості освіти, процвітання й розвитку, подолання кризових явищ тощо);
- екосистеми як середовища, що має наскрізний характер без прив’язки до фокусних інституцій чи цінностей;
- екосистема як платформа (в тому числі віртуальна), в межах якої організовується діяльність різних суб’єктів освітнього процесу та зацікавлених сторін.

2. Теорія коеволюції, на основі якої можемо виділити ключові компоненти (підсистеми) та принципи взаємодії її елементів, їх взаємообумовлених інтеграційних змін. До ключових компонентів екосистеми сучасної педагогічної освіти відносимо:

- громаду (ця підсистема створюється зі спільноти тих, хто навчає, навчається, провайдерів освіти, представників громадянського суспільства, людей з різних сфер діяльності та культур, що мають різні знання, способи мислення, постійно еволюціонують й розвиваються, технологічні компанії, муніципалітети, альянси і консорціуми тощо); основним принципами налагодження взаємообумовленої взаємодії цих елементів є відкрите середовище (в тому числі віртуальне), культурна неоднорідність та міждисциплінарність, автономність та колаборація, ІК-технології;
 - контент (освітній, культурний, соціально-історичний, цифровий, креативний тощо), основними принципами його взаємодії з іншими підсистемами є його інтерактивність, недискримінаційність, доступність, актуальність, контекстність, таргетованість, інтенсивність обміну;
 - ресурси і технології (це гроші, фізичні засоби, соціальний й освітній капітал, організаційні партнерства, можливості та навички, різні технології), основними принципами взаємодії цієї підсистеми з іншими є прозорість, контрольованість, варіативність, циклічна відновлюваність, актуальність, інтегрованість;
 - інфраструктура (фізичні й віртуальні кампуси, цифрове й технологічне середовище, канали розподілу інформації, маркетингу, брендингу, структурні та індивідуальні мережі, засоби зв’язку та управління, бізнес-інкубатори та стартап майданчики), основними принципами взаємодії цієї підсистеми з іншими є доступність, недискримінаційність, розгалуженість, універсальність, не обмеженість рамками;
 - культура (символічні аспекти, норми, цінності, традиції, місію, візію), основними принципами взаємодії цієї підсистеми з іншими є взаємопроникність, коспеціалізація, кооперація та спільне створення нових цінностей, узгодженість, розподіл ризиків і повноважень, культура довіри.
3. Теорія синергії, яка пояснює досягнення вищого сумарного ефекту при взаємозалежній взаємодії підсистем порівняно з ефективністю кожного окремого компонента у вигляді простої їхньої суми.
4. Теорія емерджентності, згідно з якою в екосистемі сучасної педагогічної освіти виникають особливі властивості, не характерні її підсистемам і блокам, а також сумі елементів, не пов’язаних системотвірними зв’язками, наприклад соціальні, політичні, економічні тощо зміни.
5. Теорія холізму, в межах якої екосистема педагогічної освіти може розглядатися як цілісне неподільне явище, результат творчої еволюції.

Висновки. Систематизація наукових уявлень про розвиток освіти на сучасному етапі, виклики та ризики, що стоять перед нею в умовах турбулентного світу, дозволила обґрунтувати ідею щодо оптимальної моделі вищої освіти — еколітарної, що ґрунтується на екологічному підході до її розвитку. Дослідження природи та особливостей екосистеми дозволило виокремити ключові компоненти екосистеми педагогічної освіти, окреслити основні принципи їх функціонування, взаємодії й взаємовпливу. Насамкінець заува-

жимо, що в Україні є приклади впровадження екосистем, в тому числі освітніх. Так, під егідою Міністерства освіти і науки України створено: Національну екосистему вивчення та тестування рівня володіння англійською мовою; Екосистема психологічної допомоги у сфері освіти; розробляється пілотна Екосистема цифрових рішень тощо. Саме тому, вважаємо що створення екосистеми педагогічної освіти є важливим завданням, що сприятиме формуванню цілісної екосистеми вітчизняної освіти.

ДЖЕРЕЛА

1. Бажал Ю. М. Реалізація моделі «потрійної спіралі» в інноваційній екосистемі України. *Економіка і прогнозування*, 2017. № 3. С. 124-139. http://nbuv.gov.ua/UJRN/econprog_2017_3_11
2. Біла книга: Сили змін та вектори руху до нової освіти України / за заг. ред. В.В. Громова. Київ: Міжнародний благодійний фонд «Україна — 3000», 2009. 156 с.
3. Васильєва Т. А., Дерев'янку Ю. М., Лукаш О. А., Матющенко М. М. Освітня екосистема як сучасна модель удосконалення взаємовідносин у системі «освіта» — «ринок праці». *Вісник Сумського державного університету. Серія Економіка*. 2022. № 4. С. 205-212. DOI: 10.21272/1817-9215.2022.4-21
4. Гриневич Л. М., Морзе Н. В., Вембер В. П., Бойко М. А. Роль цифрових технологій у розвитку екосистеми STEM-освіти. *Інформаційні технології та засоби навчання*, 2021. 83 (3), С.1-25. <https://doi.org/10.33407/itlt.v83i3.4461>
5. Гриценко М. В. Егалітарна та елітарна освіта в контексті становлення нового університету. *Вища освіта України: теоретичний та науково-методичний часопис*. 3 (додаток 2). Тематичний випуск «Європейська інтеграція вищої освіти України в контексті Болонського процесу», 2013. С. 94-98. ISSN 2078-1016
6. Кальницький Е. А. Концепція постіндустріального суспільства Деніела Белла як підґрунтя формування концепції інформаційного суспільства. *Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»*. Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія. Харків, 2013. № 5. С. 137-142.
7. Міністерство освіти і науки України — Про затвердження Концепції розвитку педагогічної освіти. mon.gov.ua. Отримано 15 травня 2023 року з <https://mon.gov.ua/ua/npra/pro-zatverdzhennya-konceptsiyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti>
8. Огнев'юк В. О., Сисоєва С. О. Освітологія — науковий напрям інтегрованого дослідження сфери освіти. *Рідна школа*. 2012. № 4-5 (988-989). С. 44-51.
9. Огнев'юк, В. О. Багатомірна людина. Епоха трансформацій. Освіта. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика*, 2013. № 1-2, С. 6-11. http://nbuv.gov.ua/UJRN/NPO_2013_1-2_3
10. Підоричева І. Ю. Інноваційні екосистеми України: концептуальні засади розвитку в умовах глокалізації та євроінтеграції. *Економіка промисловості*. 2021. № 2 (94). С. 5-44. DOI: <http://doi.org/10.15407/econindustry2021.02.005>
11. Розвиток сучасної освіти: освітологічні наголоси: Наукове видання / За матеріалами першої Всеукр. наук.-практ. конференції «Освітологія — науковий напрям інтегрованого пізнання освіти»; Авт. кол.: В. Г. Кремень, О. В. Сухомлинська, І. Д. Бех, В. О. Огнев'юк, В. М. Ткаченко, П. Ю. Саух, Д. І. Дзвінчук, С. О. Сисоєва, І. В. Соколова. Київ, 2011. С.66-67.
12. Cascio Jamais (2020). Facing the Age of Chaos. <https://medium.com/@cascio/facing-the-age-of-chaos-b00687b1f51d>
13. Chang, V. and Guetl, C. (2007), E-Learning Ecosystem (ELES) — A Holistic Approach for the Development of more Effective Learning Environment for Small and Medium Sized Enterprises (SMEs). *Пепушій IEEE-IES Digital EcoSystems and Technologies Conference*, Cairns, QLD, Australia, pp. 420-425, doi: 10.1109/DEST.2007.372010
14. Gu, X., Crook, C. and Spector, M. (2019), Facilitating innovation with technology: Key actors in educational ecosystems. *Br J Educ Technol*, 50: 1118-1124. <https://doi.org/10.1111/bjet.12786>
15. Meyer, J.W. and Scott, W.R. (1983), *Organization and Environments: Ritual and Rationality*. Stanford University Press, Stanford. [https://www.scirp.org/\(S\(czeh2tfqw2orz553k1w0r45\)\)/reference/referencespapers.aspx?referenceid=2072808](https://www.scirp.org/(S(czeh2tfqw2orz553k1w0r45))/reference/referencespapers.aspx?referenceid=2072808)
16. Niemi, H. (2021), Teacher Education in at the Crossroads—Educational Ecosystems for Equity and Quality of Learning. In: Zhu, X., Song, H. (eds) *Envisioning Teaching and Learning of Teachers*

for Excellence and Equity in Education. Perspectives on Rethinking and Reforming Education. Springer, Singapore. https://doi.org/10.1007/978-981-16-2802-3_1

17. Pincus, A., & Minahan, A. (1973). *Social Work Practice: Model and Method*. Itasca, IL: Peacock. [https://www.scirp.org/\(S\(czeh2tfqyw2orz553k1w0r45\)\)/reference/ReferencesPapers.aspx?ReferenceID=2220638](https://www.scirp.org/(S(czeh2tfqyw2orz553k1w0r45))/reference/ReferencesPapers.aspx?ReferenceID=2220638)

18. Wang, Z. and Zhang, Q. (2019) Higher-Education Ecosystem Construction and Innovative Talents Cultivating. *Open Journal of Social Sciences*, 7, 146-153. doi: 10.4236/jss.2019.73011.

REFERENCES

1. Bazhal Yu. M. (2017). Realizatsiia modeli «potriinoi spirali» v innovatsiinii ekosystemi Ukrainy [Implementation of the «triple helix» model in the innovation ecosystem of Ukraine]. *Ekonomika i prohnozuvannia*. 3. 124-139 (in Ukrainian) http://nbuv.gov.ua/UJRN/econprog_2017_3_11
2. Bila knyha: Syly zmin ta vektory rukhu do novoi osvity Ukrainy [White Paper: Forces of change and vectors of movement towards new education in Ukraine] / za zah. red. V.V. Hromovoho. Kyiv: Mizhnarodnyi blahodiinyi fond «Ukraina — 3000», 2009. 156 s. (in Ukrainian)
3. Vasyliieva T. A., Derevianko Yu. M., Lukash O. A., Matiushchenko M. M. (2022). Osvitnia ekosystema yak suchasna model udoskonalennia vzaimovidnosyn u systemi «osvita» — «ryнок pratsi» [Educational Ecosystem as a Modern Model for Improving Relationships in the Education-Labor Market System]. *Visnyk Sumskoho derzhavnogo universytetu. Seriiia Ekonomika*. 4. 205-212 (in Ukrainian) <https://doi.org/10.21272/1817-9215.2022.4-21>
4. Hrynevych L. M., Morze N. V., Vember V. P., Boiko M. A. (2021). Rol tsyfrovyykh tekhnolohii u rozvytku ekosystemy STEM-osvity [The role of digital technologies in the development of the STEM education ecosystem]. *Informatsiini tekhnolohii ta zasoby navchannia*. 83 (3). 1-25 (in Ukrainian) <https://doi.org/10.33407/itlt.v83i3.4461>
5. Hrytsenko M. V. (2013). Ehalitarna ta elitarna osvita v konteksti stanovlennia novoho universytetu [Egalitarian and elitist education in the context of the formation of a new university]. *Vyshcha osvita Ukrainy: teoretychnyi ta naukovy-metodychnyi chasopys*. 3 (dodatok 2). Tematychnyi vypusk «Ievropeiska intehratsiia vyshchoi osvity Ukrainy v konteksti Bolonskoho protsesu». 94-98 (in Ukrainian) ISSN 2078-1016
6. Kalnytskyi E. A. (2013) Kontsepsiia postindustrialnogo suspilstva Deniela Bella yak pidgruntia formuvannia kontsepsii informatsiinoho suspilstva [Daniel Bell's concept of post-industrial society as a basis for the formation of information society concepts]. *Visnyk Natsionalnogo universytetu «Iurydychna akademiia Ukrainy imeni Yaroslava Mudroho»*. Seriiia: Filosofiia, filosofiia prava, politolohiia, sotsiolohiia : zb. nauk. pr. Kharkiv. 5. 137-142 (in Ukrainian)
7. Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy — Pro zatverdzhennia Kontsepsii rozvytku pedahohichnoi osvity [On Approval of the Concept for the Development of Teacher Education]. *Mon.gov.ua*. Otrymano 15 travnia 2023 roku (in Ukrainian) <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-koncepciyi-rozvytku-pedagogichnoyi-osviti>
8. Ohneviuk V. O., Sysoieva S. O. (2012). Osvitolohiia — naukovyi napriam intehrovanoho doslidzhennia sfery osvity [Educology is a scientific direction of integrated research in the field of education]. *Ridna shk.: shchomisiach. nauk.- ped. zhurn*. 4-5 (in Ukrainian)
9. Ohneviuk, V. O. (2013). Bahatomirna liudyna. Epokha transformatsii [A multidimensional person. The era of transformation]. *Osvita. Neperervna profesiina osvita: teoriia i praktyka*. 1-2. 6-11 (in Ukrainian). http://nbuv.gov.ua/UJRN/NPO_2013_1-2_3
10. Pidorycheva I. Yu. (2021). Innovatsiini ekosystemy Ukrainy: kontseptualni zasady rozvytku v umovakh hlokalizatsii ta yevrointehratsii [Innovation Ecosystems of Ukraine: Conceptual Framework for Development in the Context of Glocalization and European Integration]. *Ekonomika promyslovosti*. 2 (94). 5-44 (in Ukrainian). <http://doi.org/10.15407/econindustry2021.02.005>
11. Rozvytok suchasnoi osvity: osvitlohichni naholusy [Development of modern education: educational emphasis]. *Za materialamy pershoi Vseukr. nauk.-prakt. konferentsii «Osvitolohiia — naukovyi napriam intehrovanoho piznannia osvity»*; Avt. kol.: V. H. Kremen, O. V. Sukhomlynska, I. D. Bekh, V. O. Ohneviuk, V. M. Tkachenko, P. Yu. Saukh, D. I. Dzvynchuk, S. O. Sysoieva, I. V. Sokolova. Kyiv, 2011. 66-67 (in Ukrainian).
12. Cascio Jamais (2020). Facing the Age of Chaos. 13. <https://medium.com/@cascio/facing-the-age-of-chaos-b00687b1f51d>
14. Chang, V. and Guetl, C. (2007). E-Learning Ecosystem (ELES) — A Holistic Approach for the Development of more Effective Learning Environment for Small and Medium Sized Enterprises (SMEs). *Першуй IEEE-IES Digital EcoSystems and Technologies Conference*, Cairns, QLD, Australia, pp. 420-425, doi: 10.1109/DEST.2007.372010

15. Gu, X., Crook, C. and Spector, M. (2019). Facilitating innovation with technology: Key actors in educational ecosystems. *Br J Educ Technol*, 50: 1118-1124. <https://doi.org/10.1111/bjet.12786>
16. Meyer, J.W. and Scott, W.R. (1983). *Organization and Environments: Ritual and Rationality*. Stanford University Press, Stanford. [https://www.scirp.org/\(S\(czeh2tfqw2orz553k1w0r45\)\)/reference/referencespapers.aspx?referenceid=2072808](https://www.scirp.org/(S(czeh2tfqw2orz553k1w0r45))/reference/referencespapers.aspx?referenceid=2072808)
17. Niemi, H. (2021). Teacher Education in at the Crossroads—Educational Ecosystems for Equity and Quality of Learning. In: Zhu, X., Song, H. (eds) *Envisioning Teaching and Learning of Teachers for Excellence and Equity in Education. Perspectives on Rethinking and Reforming Education*. Springer, Singapore. https://doi.org/10.1007/978-981-16-2802-3_1
18. Pincus, A., & Minahan, A. (1973). *Social Work Practice: Model and Method*. Itasca, IL: Peacock. [https://www.scirp.org/\(S\(czeh2tfqw2orz553k1w0r45\)\)/reference/ReferencesPapers.aspx?ReferenceID=2220638](https://www.scirp.org/(S(czeh2tfqw2orz553k1w0r45))/reference/ReferencesPapers.aspx?ReferenceID=2220638)
19. Wang, Z. and Zhang, Q. (2019). Higher-Education Ecosystem Construction and Innovative Talents Cultivating. *Open Journal of Social Sciences*, 7, 146-153. doi: 10.4236/jss.2019.73011

Leontieva I.

CONCEPTUAL FOUNDATIONS OF THE ECOSYSTEM OF MODERN TEACHER EDUCATION

Abstract. *The proposed article attempts to systematize the scientific understanding of the development of education at the present stage, the challenges and risks it faces in a turbulent world. In particular, the author revisits the legacy of Viktor Ognevyuk, who believed that the civilizational transition from industrial to post-industrial society led to the evolutionary formation of a new type of person — «Homo educatus» (educated person). The researcher was convinced that homo educates has a special mission, designed to harmonize his being and spiritual sphere with the being of the world. Therefore, today, «facing the era of chaos,» when we do not know the «rules of the game» under which education will meet the requirements of time, the requirements of the BANI world, we must create an educational model that is able to respond quickly and flexibly adjust in a turbulent world. This task has led to the need to study different models of higher education development (elitist, egolitarian and ecolitarian); to characterize the nature and characteristics of ecosystems, their key components and properties. The study made it possible to identify the conceptual foundations for building an ecosystem of modern teacher education, its subsystems, principles of interaction and mutual influence. The conceptual basis of the ecosystem of teacher education, through the prism of which it is possible to outline its contour, is the following theories systems (four main approaches to understanding the types of objects of teacher education systems), coevolution (to identify key components (subsystems) and principles of building the interaction of its elements, their interdependent integration changes), synergy (to achieve a higher total effect in the interdependent interaction of subsystems) emergence (the ecosystem of teacher education will have special properties that are not characteristic of its subsystems and blocks, as well as the sum of elements not connected by systemic links) and holism (the ecosystem of teacher education is considered as an integral indivisible phenomenon, the result of creative evolution). The study also found that Ukraine is in the process of developing separate educational ecosystems, which led to the conclusion that scientific research on this issue is relevant for the development of a holistic ecosystem of national education.*

Keywords: *higher pedagogical education; ecolithic model of pedagogical education; ecosystem of education; ecosystem of pedagogical education; models of higher education.*

Стаття надійшла до редакції: 05.05.2023р.

Прийнято до друку: 22.05.2023р.